

نسخه‌ای نفیس به خط نفیس بن عوض کرمانی

در خرداد ماه ۱۳۵۰ به اجازت همسر گرامی شادروان سعید نفیسی توانستم بقایای کتابخانه آن مرحوم را درخانه‌ای که آن استاد اغلب آثار خود را در آنجا به وجود آورد ببینم. مقصودم آن بود که فهرستی از تألیفات چاپ نشده او و نسخی که آن مرحوم به مرسوم و علاقه خود از روی کتب و آثار قدیم تهیه کرده بود فراهم کنم. در میان بعضی کتب خطی باقیمانده درخانه، به نسخه‌ای خطی برخورددم که مجموعه ده رساله است و از لحاظی واجد اعتبار و اهمیت خاص و از جمله نسخ نفیس و گرانبهاست. مرحوم سعید نفیسی آن را به علت آنکه یادگاری از پدران او بوده است در میان اوراق مربوط به خود نگاه‌داری کرده بوده و در زمره کتب خطی که مجموعه آنها را به دانشگاه فروخت به فروش نرسانیده بوده است. این مجموعه حاوی ده رساله طبّی از تألیفات اطباء و حکمای معروف است که نسخ اغلب آنها بطور مکرر وجود دارد. ولی نسخه مورد معرفی ما درین مقاله از دستی دیگرست، به علت آنکه هشت رساله ازین مجموعه به خط حکیم برهان‌الدین نفیس بن عوض کرمانی طیب و دانشمند مشهور قرن هشتم و نهم هجری است (متوفی در ۸۴۱) و خاندان نفیسی از اعیان او می‌باشند. نیک معلوم است که چنین نسخه‌ای را باید به توجه بیشتر و نظری دیگر نگریست. و مرحوم سعید نفیسی هم به همین ملاحظه از آن با آثار خویش در یکجا نگاه‌داری می‌کرده است.

برهان‌الدین خود صاحب تألیفات مشهور در طب است مانند شرح الاسباب و العلامات (تألیف محمد بن علی سمرقندی) و شرح موجز قانون (اثر قرشی) که از زمان تألیف بی‌عده از جمله کتب درسی و مورد مراجعه اکثر اطباء بود.

محتویات این مجموعه عبارت‌است از:

۱ - مفتاح الطب تألیف ابوالفرج بن هندو متوفی در ۴۲۰ که تاریخ کتابت آن دوشنبه ۱۳ جمادی‌الآخرست. در ذیل تاریخ مذکور رقم روز جمعه از ماه جمادی‌الآخر سال ۸۰۷ (یوم‌الجمعة من شهر جمادی‌الآخر سنة سبع وثمانمئة) دارد.

۲ - اصلاح الادویة المسهلة تألیف حبیش بن حسن دمشقی از شاگردان حنین بن اسحاق با تاریخ و رقم: «تم فی یوم الثلاثاء من ذی القعدة لسنة اربع وثمانمئة علی ید الفقیر نفیس بن عوض الطیب احسن الله عواقبه فی الدارین.»

این‌یگانه قسمت از مجموعه‌است که رقم نفیس بن عوض دارد. سایر رسالاتی که به‌خط او دانسته شده از طریق مقایسه خط‌است.

۳ - القول فی الابدال از تألیفات محمد بن زکریای رازی (رقم و تاریخ کتابت ندارد).

۴ - رساله‌ای در خواص کافور از ابوعلی بن مندویه اصفهانی از اطباء قرن چهارم (بدون رقم و تاریخ).

۵ - مقالة فی الفصد از محمد بن زکریای رازی (بدون رقم و تاریخ).

۶ - القول فی الدغدغة از حنین بن اسحاق (رقم و تاریخ کتابت ندارد).

۷ - الاسئلة - رساله در بول از آثار ابن سینا بصورت سؤال و جواب.

۸ - رساله در فصد از آثار قسطا بن لوقا متوفی در سال ۳۱۱ (تاریخ کتابت و رقم ندارد).

۹ - عدد امراض (۲۹ مرض) به خط دیگر.

۱۰ - رساله در فصد از تألیفات احمد بن محمد طبری طیب رکن‌الدوله دیلمی

پروفیسر شہناز گل
پتال جامع علوم انسانی
پتال جامع علوم انسانی

مورخ شوال ۸۰۸ .

- ۱۱- رساله‌ای دربارهٔ تکوین نبات از آثار منسوب به هرمس (از آنها افتاده دارد).
 ۱۲- رسالهٔ قولنج از تألیفات محمد بن زکریای رازی . کاتب حسین بن علی شاه بن مسلمشاه (؟) نام دارد و در انتها چنین رقم زده است : « تم الكتاب بحمد الله وحسن توفيقه علی يد العبد حسین بن علی شاه بن مسلمشاه (؟) احسن الله ... فی سابع شوال لسنة سبع عشر وثمانمائة . »

این نسخه از مملکتات مرحوم محمد علی تربیت بوده . دال برین مطلب عباراتی است که بر صفحه اول آن به خط و رقم او دیده می‌شود . چنین برمی‌آید که پس از وفات تربیت و متفرق شدن کتابخانهٔ نفیس او این نسخه خط نفیس بن عوض به مرحوم سعید نفیسی انتقال یافته است .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښی
پرتال جامع علومو انسانی